

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Пустовгар Світлани Анатоліївни
на тему: «Теоретико-методичне забезпечення діагностики
неплатоспроможності підприємств»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

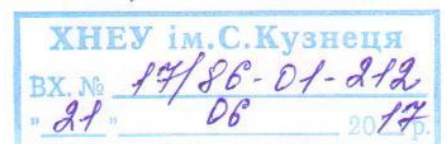
Актуальність теми дисертації.

Необхідність вирішення проблеми неплатоспроможності підприємств зумовлена тим, що вона призводить до порушення відносин з контрагентами, втрати позиції на ринку, зниження можливостей залучення трудових, фінансових, виробничих ресурсів, що за відсутності відповідної системи реагування призводить до ліквідації суб'єкта господарювання.

Важливість теми дослідження на законодавчому рівні підтверджується Концепцією забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р), відповідно до якої інструментом забезпечення безпеки у сфері фінансів реального сектору економіки, а отже і національної безпеки, є запровадження системи постійного моніторингу за збалансованістю фінансових потоків підприємств з метою запобігання фінансової неспроможності.

З огляду на зазначене та враховуючи необхідність здійснення наукових досліджень у сфері діагностики неплатоспроможності підприємств, тему Пустовгар С. А. слід вважати актуальною.

Дисертаційна робота виконувалася згідно з планами науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, у яких знайшли відображення результати наукових досліджень автора при виконанні тем: «Методичні рекомендації з формування механізму діагностики та попередження неплатоспроможності підприємницьких структур» (номер державної реєстрації 0112U006691) та «Моніторинг

кризових явищ в діяльності підприємства» (номер державної реєстрації 0113U008071).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел з питань сутності та діагностики неплатоспроможності підприємств. Пустовгар С. А. чітко визначила мету, сформулювала завдання, предмет та об'єкт дисертаційної роботи.

У вирішенні поставлених у дисертації завдань автором використано широке коло сучасних методів дослідження: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, порівняння, морфологічного аналізу та економіко-математичного моделювання. Особливої уваги заслуговує запропонований автором підхід до визначення порогових значень структурних показників балансу та звіту про фінансові результати металургійних підприємств, необхідних для підтримання достатнього рівня їх платоспроможності в перспективі. Даний підхід поєднує положення цільового й системного підходів, нечіткої логіки та імітаційного моделювання, а його реалізація спрямована на забезпечення достатнього рівня платоспроможності підприємств в перспективі.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Основні результати дисертаційного дослідження було оприлюднено автором та отримало позитивну оцінку на п'яти міжнародних та трьох всеукраїнських науково-практичних конференціях у м. Київ, м. Харків, м. Дніпро, м. Івано-Франківськ, м. Тернопіль, м. Ужгород, м. Севастополь.

У першому розділі роботи аналізуючи визначення економічних категорій, які характеризують порушення фінансового стану підприємств:

«неплатоспроможність», «банкрутство», «звичайний дефолт» та «технічний дефолт», дисертантом аргументовано основні характеристики цих понять та встановлено структурні взаємозв'язки між ними через призму сутності неплатоспроможності підприємства (с. 25-36).

Теоретичне значення має й уточнене в роботі поняття фінансового потенціалу за структурним, функціональним та організаційним підходами (с. 50-60). Уточнення понятійно-термінологічного апарату дало змогу визначити фінансовий потенціал як резерв запобігання та подолання неплатоспроможності підприємства, рівень якого враховується дисертантом для перспективної діагностики неплатоспроможності підприємств.

У роботі представлено аналіз методичного інструментарію діагностики неплатоспроможності підприємств, визначено переваги та недоліки моделей та методів (с. 65-79), виявлено, що найбільш прийнятними для діагностики неплатоспроможності вітчизняних підприємств є моделі, побудовані на основі штучного інтелекту.

У другому розділі у результаті теоретичного узагальнення та емпіричного аналізу впливу зовнішнього середовища на фінансовий стан металургійних підприємств дисертантом виявлено ключові фактори неплатоспроможності підприємств (с. 87-96) та визначено сукупний вплив цих факторів на фінансовий стан підприємств на основі побудови інтегрального показника стану зовнішнього середовища (с. 96-97), що має практичну цінність для перспективної діагностики неплатоспроможності підприємств.

Автором обґрунтовано і визначено склад показників-індикаторів неплатоспроможності металургійних підприємств (с. 105-116) та показників фінансового потенціалу (с. 116-123) на основі виділення репрезентант за групами фінансових показників, сформованих з використанням методів багатовимірного факторного аналізу, дискримінантного аналізу, узагальнення та групування.

У третьому розділі удосконалено методичне забезпечення діагностики неплатоспроможності підприємств. Заслугове на увагу удосконалений інструментарій поточної діагностики неплатоспроможності підприємств, який передбачає здійснення оперативної діагностики на основі розрахунку показників-індикаторів неплатоспроможності: коефіцієнтів поточної ліквідності, оборотності активів, рентабельності продажів, чистої рентабельності реалізованої продукції, показника відношення чистих активів до зареєстрованого капіталу та визначення якісних рівнів неплатоспроможності (с. 150-155).

Наукову та практичну цінність мають визначені рівні (с. 161-163) та граничні значення показників (с. 166), що відповідають рівням фінансового потенціалу як резерву запобігання неплатоспроможності підприємств. Це дозволило побудувати класифікацію металургійних підприємств та виділити високий, середній, низький, критичний рівні фінансового потенціалу підприємств, що враховано дисертантом при розробці та реалізації методичного підходу до перспективної діагностики неплатоспроможності підприємств.

Позицію наукової новизни становить розроблений в дисертаційній роботі методичний підхід до перспективної діагностики неплатоспроможності підприємств (с. 168), який передбачає здійснення її комплексного дослідження на основі поточної оцінки рівня неплатоспроможності з урахуванням фінансового потенціалу як резерву подолання неплатоспроможності підприємств та інтегрального показника впливу зовнішнього середовища, що є превентивним інструментом діагностики неплатоспроможності металургійних підприємств.

Здобувачем удосконалено методичний підхід до визначення порогових значень структурних показників балансу та звіту про фінансові результати, який базується на коригуванні рівнів-орієнтирів значень фінансових показників для забезпечення достатнього рівня платоспроможності

металургійних підприємств з урахуванням їх поточного фінансового стану та фінансового потенціалу (с. 192).

Підтверджую наукову новизну положень, висновків, рекомендацій, що містяться у дисертаційній роботі, а саме:

удосконалено:

методичний підхід до визначення порогових значень структурних показників балансу та звіту про фінансові результати, який, на відміну від існуючих, базується на коригуванні рівнів-орієнтирів значень фінансових показників для забезпечення достатнього рівня платоспроможності металургійних підприємств з урахуванням їх поточного фінансового стану та фінансового потенціалу (с. 192);

інструментарій поточної діагностики неплатоспроможності металургійних підприємств, який, на відміну від існуючих, передбачає використання показників-індикаторів неплатоспроможності (коефіцієнти поточної ліквідності, оборотності активів, рентабельності продажів, чистої рентабельності реалізованої продукції, показник відношення чистих активів до зареєстрованого капіталу) та побудову шкали визначення якісних рівнів неплатоспроможності, що уможлиблює здійснення її оперативної діагностики (с. 150, 153);

методичний підхід до перспективної діагностики параметрів неплатоспроможності металургійних підприємств, який, на відміну від існуючих, базується на результатах поточної діагностики стану неплатоспроможності підприємств та передбачає врахування потенціалу відновлення платоспроможності і впливу факторів зовнішнього середовища, що є превентивним інструментом діагностики неплатоспроможності (с. 168);

дістали подальшого розвитку:

визначення взаємозв'язку між поняттями неплатоспроможності та фінансового потенціалу через уточнення понятійно-термінологічного апарату: уточнено економічний зміст поняття «неплатоспроможність підприємств» за комплексним підходом до розгляду його сутності, що

враховує причини, наслідки неплатоспроможності та має такі форми прояву, як банкрутство та дефолт (с. 36); уточнено зміст поняття «фінансовий потенціал підприємства» за рахунок використання структурного, організаційного та функціонального підходів, які враховують наявність фінансових ресурсів підприємства та потенційні можливості їх використання (с. 59);

систематизація складу зовнішніх факторів впливу на фінансовий стан підприємств за рахунок ієрархічної структуризації факторів за характером взаємозв'язку між ними та встановлення рівня їх інтегрального впливу на зміну параметрів неплатоспроможності підприємств (с. 95, 97);

система та значення рівнів показників оцінки фінансового потенціалу металургійних підприємств для перспективної діагностики неплатоспроможності за рахунок виділення показників-репрезентантів за групами складових тлумачення поняття «фінансовий потенціал підприємства», що відображають достатність фінансових ресурсів для забезпечення платоспроможності, можливість їх мобілізації, ефективного розподілу та використання (с. 166).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За результатами дисертації опубліковано 21 наукову працю: розділ у колективній монографії, 4 статті в наукових фахових виданнях України, 8 статей в наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 8 тез матеріалів конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 12,63 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 9,51 ум.-друк. арк. (в списку публікацій, виконаних у співавторстві і поданому в авторефераті, представлено особистий внесок здобувача).

Основний зміст дисертації повно відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Дисертаційна робота Пустовгар С. А. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики діагностики неплатоспроможності підприємств. Наукова цінність результатів дослідження полягає в уточненні теоретичних основ та удосконаленні методичного забезпечення для поточної та перспективної діагностики неплатоспроможності підприємств.

Практична важливість результатів дослідження полягає у можливості їх практичного використання металургійними підприємствами, рейтинговими та аналітичними агентствами.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування в діяльності підприємств ПАТ «Артемівський завод по обробці кольорових металів», ПрАТ «Азовелектросталь», ПАТ «Євраз - Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського», Національного рейтингового агентства «Рюрік», що підтверджується відповідними довідками. А також у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальних дисциплін «Фінанси» та «Фінансовий аналіз».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим можна зробити деякі зауваження і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Пустовгар С. А.:

1. При розкритті методичного підходу до визначення порогових значень структурних показників балансу та звіту про фінансові результати, який базується на коригуванні рівнів-орієнтирів значень фінансових показників для забезпечення достатнього рівня платоспроможності металургійних підприємств з урахуванням їх поточного фінансового стану та фінансового потенціалу, який подано у п. 3.3 дисертаційної роботи, бажано було б навести конкретні розрахунки щодо застосування запропонованого підходу на прикладі окремих металургійних підприємств з визначенням ефекту від запропонованих оптимізаційних напрямків.

2. Вирішуючи завдання уточнення сутності понять «неплатоспроможність» у понятійно-термінологічному апараті діагностики неплатоспроможності підприємств автор недостатньо чітко визначає межу між сутністю понять «технічний» та «звичайний дефолт» (с. 29-31).

3. При аналізі методичного інструментарію діагностики неплатоспроможності підприємств (п. 1.3 дисертаційної роботи) здобувачеві варто було б посилити аргументацію відносно критеріїв систематизації методів та моделей діагностики неплатоспроможності, а також визначення їх переваг та недоліків. Це дозволить підвищити рівень обґрунтованості авторських висновків щодо необхідності застосування для діагностики неплатоспроможності вітчизняних підприємств моделей, побудованих на основі штучного інтелекту.

4. Недостатньо обґрунтованою є позиція автора щодо розмежування факторів та причин неплатоспроможності підприємств при дослідженні теоретичних основ неплатоспроможності підприємств (с. 37-46).

5. Незрозумілим є розгляд та уточнення структури потенціалу підприємств, який складається з управлінського, виробничого, фінансового, маркетингового, інноваційного та інвестиційного (с. 47-49), якщо в роботі аналізується та оцінюється виключно фінансовий потенціал.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Пустовгар С. А.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертаційна робота Пустовгар С. А. «Теоретико-методичне забезпечення діагностики неплатоспроможності підприємств» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми діагностики неплатоспроможності підприємств. Автореферат дисертації відображає усі положення, що захищаються.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень.

Наукові результати проведених досліджень опубліковані у колективній монографії (один розділ), у наукових фахових виданнях України (чотири публікації), у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (вісім публікацій).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Пустовгар Світлани Анатоліївни на тему «Теоретико-методичне забезпечення діагностики неплатоспроможності підприємств» відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Пустовгар Світлана Анатоліївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів та банківської
справи ВНЗ Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі»

О. В. Яріш

